

Nr 168.

Av herr **Månsson** i Hagaström **m. fl.**, *angående avveckling av det nuvarande militärförsvaret m. m.*

Det fortsatta krigstillstånd, vari större delen av världen ännu befinner sig, manar med för var dag allt starkare stämma till förnyat övervägande och eftertanke beträffande allt, som rör såväl världskrigets som krigens i allmänhet orsaker, verkningar och följdföreteelser. I allt klarare ljus för både de krigförande och de neutrala nationerna ha krigets härjande och hämmande verkningar på alla det sociala och kulturella livets områden bragt de mångåriga och alltmera forcerade rustningar, vilka ständigt sades enbart avse att tjäna fredens bevarande och utgöra en borgen för folkens trygghet mot krigsfara.

Allt starkare bliva med var dag gensagorna mot fortsatta rustningar icke mindre än mot kriget själft. Världskrigsårens erfarenheter jämte själva krigsutbrottet ha givit vid handen, att ansträngningarna att på rustningarnas väg nå den tryggade freden — ansträngningar, som hade vidgats och förtätats till vad man benämner modern militarism — lett till ett resultat rakt motsatt det föreburna syftet. I stället för att trygga och bevara ha de i sin oavslätliga stegring inneslutit en eggelse till skärpning av motsättningarna mellan staterna, på samma gång de till oerhörda dimensioner stegrat de folken pålagda personliga och ekonomiska bördorna.

Denna militarism i sin nu försiggående *allmänna* avprovning och tillämpning har själv ryckt undan sina egna argument och särskilt har *försvarets* motiv underkastats en fullständigt upplösande händelsernas och handlingarnas kritik. Den gamla, hittills som orubblig ansedda satsen: »Om du vill fred, rusta dig till krig!» har under det långvariga tillstånd av väpnad fred, vari de europeiska staterna befinna sig, visat sig så falsk och

orimlig, att just motsatsen blivit riktig och sann, nämligen: »Om du vill krig, rusta dig till krig!»

Även uttalanden av statsmän i den mest framskjutna ställning på senare tiden bäras av den växande insikten härom. Allt tydligare framför allt börja folken inse, att just rustningarna ingå som en väsentlig beståndsdel i de orsaker, som alstra krigen, att de farligt öka lockelsen att låta svärdet fälla utslaget i tvisterna och konflikterna, att de ständigt hämmat alla strävanden att göra nationerna förtrogna med tanken på andra, vår kultur värdiga medel till de internationella förhållandenas ordnande. I själva den kommande allmänna fredens varaktighet, en lösen, som nu ljuder över all världen, ligger innesluten som förutsättning rustningarnas försvinnande.

Dessa allmänna och alltmera beaktade synpunkter, som med var dag alltmera aktualiseras, skjuta givetvis i intressets förgrund frågan om det *militära försvarets avskaffning*. Från att förut ha varit ett spörsmål, varåt uppmärksamhet företrädesvis ägnats av de samhällsklasser, som bilda massorna och stommen i de svällande värnpliktsarméerna, har den under intrycket av miljonhärarnas sammanstötning och av de flesta gränsers avspärrning, av sjö- och blockadkrigets återverkan på folkens ekonomi, av även den oerhörda, indirekta värdeförstöring, varom kriget nu vittnar på alla områden i otaliga företeelser, blivit en fråga, varav ingen medlem av någon som helst nation längre kan undgå att beröras. Militarismens utplånande framträder som ett första oeftergivligt villkor både för att lyfta folken upp ur den väpnade fredens permanenta, i kriget utmynnande osäkerhetstillstånd och för skapande av en rättsordning mellan staterna.

Då det mål: fullständig avväpning, som alltså i människornas erfarenheter och intryck fått ett fördjupat innehåll av trängande nödvändighet, bör vara ledstjärnan för all verksamhet syftande att giva freden en fast och varaktig grund, kräva samtidigt även tidens utomordentliga i revolutionära och mot »borgfreden» riktade oppositionella rörelser sig avspeglade förhållanden, att statsmakternas ansträngningar inriktas på snarast möjliga genomförande av åtgärder, som avse en definitiv brytning med de oavlåtliga rustningarnas system och som genom sin innebörd och omfattning ställa utom allt tvivel och giva en säker borgen för den klart fullföljda avsikten att snarast möjligt uppnå detta mål. Däröver må ej längre något dunkel vila. Planlösheten må lämna rum för en målmedveten, systematisk reduktion av de militära bördorna, för en politik, som låter nationerna känna och fatta icke blott att vägen uppåt för bördornas ökning är *oåterkalleligt* stängd, utan även att varje tribut, som lämnas till det militära

försvaret, endast och allenast är ett steg före nästa steg på avskrivningens väg. Staternas utveckling och krigens påskyndade gång ha låtit mogna till en *principiell ståndpunkt* icke blott avväpningskravet i och för sig, utan även de påyrkade avvecklingsstadiernas logiska och aktuella samband med detta. På grund härav bör alltså förutses och tagas i betraktande, att de militära bördornas sänkning må fastställas i *en klar och bestämd tids- och ordningsföljd*, på det att avväpningen praktiskt och utan onödiga rubbnigar av bestående ekonomiska och sociala förhållanden må äga rum.

För en verksamhet enligt dessa grundläggande riktlinjer böra och kunna redan nu framför allt de *neutrala makterna* genom sina parlament och regeringar gå i spetsen. Både deras trångmål under de stora militärstaternas sammanstötning och den lidelsefria uppfattning och eftertanke, som deras ställning utanför stridslinjerna kunnat tillstädja dem, göra dem särskilt ägnade att framträda som målsmän för kravet på avväpning. Föregående års talrika fredsmöten i neutrala länder och ej minst i vårt eget land, riktade både mot kriget och krigets orsaker, gävo även ett kraftigt och spontant vittnesbörd om avväpningskravets allt snabbare framväxt. De skandinaviska staternas allt fastare, fortsatta sammanhållning kring fred och neutralitet öppnar samtidigt en allt vidare utsikt för möjligheten och framgången av ett de neutrala staternas initiativ till avväpning, för den sannolikt ökade effektiviteten av ett steg från deras sida till erkännande av avväpningens nödvändighet och till beslut och åtgärder, som kunna tjäna som ett föredöme för alla folk.

I en sådan strävan kunna de påräkna allianser av ett annat och bättre slag än stormaktsförbunden, nämligen känslornas, förnuftets och de *verkliga folkintressenas* allians med de ur krigets illusionsspel och mardröm alltmer återvaknande massorna hos de krigförande folken. Deras härav betingade moraliska styrka skulle alltså ytterligare höjas av mått och steg tagna i syfte att förbereda en överenskommelse och en samverkan mellan samtliga neutrala stater om avväpningens principiella hävdande och om samtliga, ömsesidigt förbindande åtgärder för de militära försvarsanstalternas avveckling. Härmed skatta vi ingalunda åt något lättvindigt uppgjort fantasiprojekt, utan giva endast uttryck åt en tanke, som särskilt på senare tiden varit föremål för ett allt livligare meningsutbyte och som under olika former arbetar sig fram. I dessa tider av nedgång, misströstan och förtvivlan hos vår världsdels plågade människomassor vore ett sådant föredöme av fast och samlad fredsvilja och av ett äntligen taget initiativ till undanröjande av en av krigets viktigaste orsaker ägnad att tända en hop-

pets fyrbåk i den fimbulvinter, som lägrat sig över all världens stater och folk.

Så mycket större utsikt att finna ett gynnsamt gensvar hos de neutrala för en dylik samverkan erbjuder det alldeles särskilda intresse, varmed dessa folk otvivelaktigt följt Belgiens hårda öde. Den kränkning, som vederfors detta land, och den pliktuppfyllelse gentemot sin neutralitetsgaranti, varigenom det belgiska folket ansåg sig böra fasthålla vid *rättens* idé under maktilosofiens fördunkling av rättkänslan och humanitetskraven, hava givit oss ett skådespel, där med indignation över löftesbrottet förmäler sig ett tvivel rörande *vidden* av det så kallade neutralitetsförsvarets förpliktelser. Den situation, vari Belgien bragtes, ger kraftigt stöd för vår mening, att en med vare sig garanterad eller deklarerad neutralitet förbunden försvarspflicht måste finna sin begränsning i ett värn för landets självständighet, som *icke i någon mån* bör bestämmas av ett mot militaristiska eller krigförande stormakters kraftutveckling proportionerat, långvarigt försvar eller i något fall drivas längre än *viljan* att bevara oberoende och neutralitet blivit markerad.

I allmänhet torde nu kunna sägas, att hos de små staterna förefinnes ett livligare intresse för fred, fredsmedel och neutralitet än hos de stora och följaktligen även för avväpning. På grund av sin svaghet måste de finna större trygghet för sin existens i ett ordnat rättstillstånd än i en väpnad fred med förbundssystem och opålitlig diplomati. Därför hänvisas de till att söka *ena* sina krafter för en verksamhet i ovan antydd riktning. En sådan tankegång ligger bakom de förslag, som tid efter annan väckts av de socialdemokratiska fraktionerna i det norska stortinget och det danska folketinget i full överensstämmelse med de internationella socialdemokratiska arbetarekongressernas resolutioner, till vilka hänvisas i närslutna bilaga. De avväpningsförslag, som väcktes dels i de norska och de danska parlamenten år 1909, dels i norska stortinget år 1916, förtjäna att särskilt uppmärksammas, i det de visa, huru åsikterna om avväpningens nödvändighet alltmera börjat och börja mogna inom stora delar av befolkningen.

Under hänvisning till Stuttgartkongressens resolution innehöll det danska förslaget följande huvudpunkter. a) Danmark förklarar sig principiellt och permanent neutralt och berett att underställa sina tvister med främmande makter permanent internationell skiljedomstol, därest de icke kunna biläggas på diplomatisk väg. b) Undervisning (obligatorisk) i skolorna i vapens bruk i samband med kroppsövningar. c) *Avskaffande av den i lagen av år 1869 stadgade värnplikten*. Annullering av rullorna. d) Fästningarnas

desarmering samt försäljning eller användning till andra ändamål. Likaså försäljas kasernerna eller användas till civila ändamål. De militära verkstäderna, laboratorierna och fabrikerna behållas för andra statsändamål. e) Särskild lag bestämmer om användningen av inflytande försäljningssummor samt av besparingar, som uppstå genom militärväsendets slopande. f) Särskild lag stiftas om ändring av polisväsendet, organisation av en gränsbevakning och om inrättande av inspektionsfartyg för ordningsändamål i de danska farvattnen. I förslagets motivering framhålles: 1) Försvarsväsendet överstiger landets förmåga att bära den därmed förenade kostnaden och de med detsamma förknippade uppoffringarna. I krigsfall kunna ej förbindelserna mellan landets olika delar upprätthållas och hären följaktligen ej mobiliseras och samlas. 2) Om *samtidigt* med förklaringen om principiell och varaktig neutralitet avrustning äger rum, kan ingen tvivla på neutralitets- och fredsförklaringens ärlighet. 3) Krigsberedskap däremot verkar lockande, attraherande och är därför förenad med faran för att landet blir indraget i krig. Ett avrustat Danmark däremot, heter det, har intet intresse för krigförande stormakt.

Här är således fråga om en reduktion av de militära bördorna ned till en nivå, som praktiskt taget betyder avväpning. Det återstående försvarets uppgift är endast att kunna avväpna den makts stridskrafter, som i trångmål råkar överskrida gränsen. Eller med andra ord: vad där föreslås är blott den sista och yttersta tributen av ett militärt försvar åt de bestående internationella förhållandena, vilka emellertid sedan den tiden med sin utlöpare i världskrigets stora uppvisning av förstörelsemedel och militär kraftutveckling skiftat karaktär i så hög grad, att varje tvivel om hopplösheten i de små staternas militära kraftansträngningar numera torde vara häft.

Samma år frambars av den norska socialdemokratiska stortingsgruppen ett avväpningsförslag av väsentligen samma prägel som det samtida danska förslaget. Däri yrkades: 1) Norska staten förklarar sig principiellt och permanent neutral gentemot andra stater. Konfliktnågor med dessa, som icke kunna biläggas på diplomatisk väg, hänskjutas till den stående internationella skiljedomstolen. 2) Den nuvarande värnplikten upphäves och det i rullorna införda manskapet strykes. 3) Alla fästningar slopas. Härens och flottans materiel, övningsplatser, kaserner, baracker o. s. v. användas för civila ändamål. 4) Örlogsvarvets och härens verkstäder, laboratorier, fabriker och liknande inrättningar bevaras och användas med de där anställda arbetarna och arbetsledarna till framställning av materiel för statsändamål. 5) Frågan om ett av staten upprättat ordningsskydd fastställes

genom lag. 6) Tillvaratagandet av norska medborgares intressen på norskt sjöterritorium sker genom fiskeribevakningen, till vars förfogande ställes nödigt antal bevakningsfartyg.

En sammanställning av *motiven* för de danska och norska förslagen är i all synnerhet aktuell nu under världskrigets dagar. »Det är både rimligt och riktigt», sade norrmännen år 1909, »att det är de *mindre* staterna, som först bli mogna för avväpning. Även om icke småstaternas befolkning ändrar sin moraliska uppfattning om krigen» — en säker åsiktsförskjutning i riktning mot en absolut förkastelsedom över krigsmedlen torde väl nu ha ägt rum — »måste nämligen sunda förnuftet säga dem, att det är en dårskap att upprätthålla militärväsendet. Tager man hänsyn till vad det moderna krigsmaterielet i våra dagar kostar nationerna, måste man förstå, att det framdeles är omöjligt för småstaterna att försvara sig mot en stormakt. Hur skola t. ex. småstaterna kunna följa med i utvecklingen, om krigen nu skola förläggas till luften? Nej, vad småstaterna skulle kunna prestera som försvar, skulle endast kunna bli rena karrikatyren. Men därtill kommer att vårt folk saknar ekonomisk förmåga att i *fredstid* bära *även* ett *litet* försvarsväsen.»

Världskrigets lärdomar torde tillfullo ha bestyrkt vad här anföres till stöd för en radikal avveckling av det beväpnade försvaret. Belgiens, Serbiens, Montenegros och på sistone Rumäniens öden äro talande verklighetsbevis för små staters militära vanmakt i krigsfall, *även* när de äga stödet av en mäktig stormaktskoalition. Militärt beredda eller icke bliva de, om de ligga i de stora staternas korsningspunkter, till sist blott en lekboll för dessas krigsoperationer. Särskilt åskådliggöres utsiktslösheten för deras militära försvar av följande skildring i det danska förslaget motivering av landets ställning i krigsfall: »Det är omöjligt för det danska folket att försvara sitt land eller sin neutralitet mot en stormakts angrepp. Särskilt är försvaret omöjligt, sedan vi mistat herraväldet i våra egna farvatten. Under ett krig skulle dessa behärskas av överlägsna krigsflottor, så att vi icke kunde upprätthålla förbindelsen mellan de olika landsdelarna, ja icke en gång uppfylla den första av alla betingelser för ett försvar: att mobilisera armén och samla den till gemensamt försvar.»

Redan för 7 à 8 år sedan gjorde sig alltså i våra skandinaviska grannländer starkt gällande en uppfattning, som senare erfarenheter förläna en ökad visshet och klarhet om att de små folken hava att välja mellan *antingen* rustningar långt överstigande den verkliga bärkraften och *ändock* nödgas vara i full utsträckning utsatta för risken att ockuperas och upp-

slukas under en neutralitet, för vars respekterande — se särskilt Grekland! — deras stridskrafter storlek och värde är en fullständigt likgiltig faktor, eller att de — utan att de verkliga riskerna i minsta mån ökas — avstå från det hopplösa försöket att med vapen värja sina gränser mot ett överfall.

Utom allt tvivel givas numera klarare och starkare skäl än någonsin att, särskilt för de små folkens vidkommande, men även i hela sin vidd förverkliga idén om en fullständig avväpning. Både humana och praktiska äro dessa skäl. I fjol gav en socialdemokratisk medlem av norska stortinget, Gausdal, partiets representant i tingets försvarskommitté, ett klart uttryck åt den reflexion, som alltmer tränger sig fram, nämligen att de i längden ändock fruktlösa sisyfusartade ansträngningarne att hålla militärväsendets krav och bördor inom marginalen av ett lands verkligt ekonomiska bärkraft, slutligen måste lämna rum för ett både principiellt motiverat och av samhällslivets läge och behov betingat nej till äskandena för militära ändamål. I den norska militärkommittén yttrade Gausdal å sitt partis vägnar om härbudgeten: »Militärutgifternas stegring var även, innan krigssituationen inträdde, så i ögonen fallande, att en av vänsterns mest framskjutne män under budgetbehandlingen år 1913 hemställde till regeringen att tillsätta en kommission med uppdrag att utreda frågan om militärutgifternas inskränkning och avpassning efter landets ekonomiska bärkraft». »Skall man emellertid kunna finna en väg ut ur svårigheterna», fortsatte Gausdal, »må man taga sikte på *avväpning*, icke endast på inskränkning av utgifterna. I vår statsförfattning har militärväsendet fått sig anvisad sin plats som landets försvar, men utvecklingen har medfört, att det för vart år som går i de små länderna och även i vårt land blivit *alltmer omöjligt att på den vägen lösa denna uppgift*. Det pågående kriget har mer än tillfyllest bevisat detta.»

»För oss är saken så mycket vanskligare som landets geografiska läge kräver både en här och en flotta av betydande storlek, om de skulle vara i stånd att skydda våra vidsträckta gränser till lands och sjöss. Vi sakna både den ekonomiska styrkan och folkmängdens makt att skapa ett militärväsen av någon betydelse för denna uppgift. Utan förutfattade meningar sett är det klart, att våra militära anstalter icke endast äro värdelösa som medel till landets skydd, utan att de till och med kunna bli en fara för oss.» Med instämmande sedermera av *hela den socialdemokratiska stortingsfraktionen* yrkade därför Gausdal: »Regeringen anmodas att förbereda och snarast framlägga förslag gående ut på avskaffande av vårt militärväsen, att söka få ändrade eller uppsagda alla traktater med andra länder, som

kunna hindra avväpning, och att söka åvägabringa skiljedomsavtal med alla främmande makter omfattande *alla* inträffade tvister.»

Till vad sålunda blivit anfört om meningarna inom vida kretsar i våra nordiska grannländer kunna knytas följande reflexioner.

För det första att vad som gäller om Norge och Danmarks geografiskt exponerade läge och om den norska befolkningssiffrans förhållande till landets areal i minst lika hög grad är tillämpligt på vårt eget land. Vidare ger oss tillvaron av en stark opinion — särskilt i Norge — för en reduktion av militärpålagorna ned till avväpningsgränsen en tydlig hänvisning om lämpligheten att söka med dessa länder träda i närmare förbindelse och samverkan för en avväpningspolitik med ovan antydda riktlinjer och under bestämt avståndstagande från ett på de *militära* försvarsmedlens bibehållande vid sin nuvarande omfattning eller till och med ökning fotat så kallat försvarsförbund. En så att säga skandinavisk ring av försvaret i *den* mening, som ej heller saknat talemän i vårt land, nämligen att i allt väsentligt principiellt och faktiskt konsolidera det nuvarande försvarssystemet, vore ägnad att bereda blott en ny utgångspunkt för nya och stegrade rustningar. Genom samfällt inträdande däremot för avväpning toge vi första steget till en samling av de neutrala och fredliga krafterna i vår världsdel — ett föredöme, som säkerligen ej skulle undgå att utåt göra ett starkt och bestående intryck mot bakgrunden av den närvarande tidens upplösning och krigshypnos samt ensidigt ängsliga mätning av de militära krafternas värde.

Mot denna vår sålunda grundade övertygelse om att tiden är inne för de små folken att i *handling* gå i spetsen för avväpningskravet resa sig givetvis allehanda invändningar. Där komma att åberopas såväl internationella förhållanden som *inre* komplikationer. Anhängarna av den väpnade freden, som dock kanske numera allt mindre fortfara att vara rentav anhängare av krigen, ha trots sig finna ett dräpande argument i frågan: Vart skola de arbetarmassor taga vägen, som nu hava sin utkomst i de för rustningar och krigsändamål arbetande industrierna, och skola de värden, som där hopas, plötsligt läggas under avväpningsens döda hand? Om än invecklat — tack vare rustningarnas och krigsbehovens vanvettiga dimensioner — torde likväl problemet ej alls vara olösligt. När kriget en gång slutar, måste ju den under kriget enormt ökade krigsrustningen avvecklas, och under *alla* omständigheter betydande arbetskraft avmobiliseras liksom en mängd maskiner m. m. ommonteras för fredlig användning. Den *mindre* del av rustningsväsendet, som benämnes fredsfot eller fredsstyrka,

kan då även avvecklas i ett sammanhang utan att rubbningen av arbetsförhållandena etc. bör medföra alltför stora olägenheter. Tvärtom är detta tillfälle — ur arbetsförhållandenas synpunkt — särskilt gynnsamt för en omläggning. Krigsindustriernas övergång till fredsfot och förvandling till verksamhet för fredliga ändamål torde alltså icke möta några allvarsammare hinder i fråga om redskap och metoder än de fredligt produktiva industriernas i de krigförande länderna under kriget försiggående aptering för krigsändamål. Det är även uppenbart, att en sådan förändring komme att genomföras i samband med den kanske vida svårare uppgiften att återplacera i de fredliga yrkena den en gång från fronterna återströmmande arbetskraften. Det spørsmålet måste lösas — vore det ej rimligt att bringa det i ett naturligt samband med samtliga de restitutionsåtgärder, som ett återinträdande fredstillstånd påkallar?

Om detta allmänna resonemang härom kan anses äga giltighet för de stora krigförande staterna med sin mångdubblade krigsindustri — bör det kunna anses i ännu högre grad tillämpligt för de neutrala staterna, där de militära fordringarna på industrien ej tillnärmelsevis nått en sådan höjd som i de förstnämnda.

Allt mera hopa sig vidare bevisen för att det moderna kriget i stället för att lösa fastmera ökar och komplicerar konflikterna mellan folken. Ej heller detta gängse betraktelsesätt, att rustningarna skulle tjäna att slutligen leda fram till utjämning och försoning genom den ena partens slutliga övervikt, visar sig hållbart. Sedan mer än tre år rasar världskriget, dragande inom sin sfär allt flera områden och alstrande allt effektivare förstörelsemedel utan att fronternas jämviktsläge synes kunna rubbas. Centralmakternas framgångar i Östersjöprovinserna och Italien hava väl förorsakat en förskjutning till deras förmån, som dock delvis uppväges av engelsmännens framgångar i Asien och Afrika. Men trots dessa förändringar av krigsläget och trots den ryska revolutionens verkan i operationernas avstannande på östfronten har kriget likväl bevarat sin prägel av ett jämviktstillstånd, som ytterligare befestes genom Nordamerikas inträde i de krigförande makternas led. Alltså står fortfarande fast krigets oduglighet att lösa konflikter mellan folken. Sedan ett år har då krigets mening, nämligen att bringa ett avgörande till den ena eller andra partens fördel, åter blivit gäckad, vilket ytterligare skärper domen även över den *militarism*, varur det framspringer. Men ej blott över denna, utan även över de statliga och samhälleliga företeelser, varmed det står i närmaste samband och samverkan. Därvid komma i betraktande såväl *vapenindustri-*

kapitalets växt och maktställning som den *diplomati* och *utrikesledning*, vilka hittills i en osäker maktbalans hållit folken i ständig oro, därigenom bidragit till att stegra rustningarna och slutligen visat sig ur stånd att hejda utbrottet av den största katastrof, som världshistorien känner. Ej heller saknades åren före krigsutbrottet skandalösa fall, som avslöjade de intimaste förbindelser mellan vapenkapital å ena, diplomati och rustningarna pådrivande krafter å andra sidan, förbindelser som sträckte sig även till vissa särskilda hetsorgan inom tidningspressen. Dylika landsfarliga kombinationer förnekas nu ej längre, de ligga i öppen dag och lyftas till och med upp på ett högre — »patriotismens» — plan. Därför har också under intrycket av de fruktansvärda följderna av en oansvarig klick- och fåtalsmakt i utrikespolitiska ting höjts ett allt kraftigare rop på en annan sakernas ordning, på avskaffande av den diplomatiska sekretessen och en effektiv kontroll över utrikespolitiken. Därigenom kunde lämnas rådrum för en lugn avveckling av militarismen ävensom av den konstlade spänning, vari diplomatin och dess förbundna hållit och hålla nationerna, vilken år från år skrämt folken och parlamenten att blint bevilja till militära ändamål miljoner på miljoner och slutligen miljarder på miljarder. För att tvinga ned dessa svindlande utgifter för folk- och statsfördärvande ändamål krävas beslutsamt genomförda åtgärder i rakt motsatt riktning.

Det gäller därvid att icke stanna på halva vägen. All erfarenhet om militarismens och storkapitalets gemensamma manipulationer ger vid handen, att i *varje* modernt försvarssystem innebor en nästan oemotståndlig tendens till en för freden och folkens välfärd farlig stegring. Detta omdöme träffar icke blott de stora staternas krigsväsen utan även den lindrigare form av militärorganisation, som gått och går under namn av *milis* eller *folkhär* och som för övrigt är till sitt begrepp synnerligen dunkel och obestämbar. Från Schweiz, milismönsterlandet, givas exempel på ökning och stegring i olika avseenden, vilka slutligen fördunklat det verkligt demokratiska folkvärdet. Men även vårt eget land — i ännu högre grad än Schweiz — erbjuder ett talande bevis för tillvaron av denna starka stegringstendens. År 1892 kan man säga, att Sverige passerade gränsen mellan en slags folkbeväpning och den moderna militaristiska värnpliktsarmén. Övningstidens ökning då till 90 dagar, som energiskt och enhälligt bekämpades av dåtidens svenska socialdemokrati, liksom av djupa bondeled, betecknar upptakten till en utveckling i militaristisk riktning, vilken, sedd i belysning av vårt lands tillgångar, drivit oss nära det storstatsmilitaristiska idealet med alla de lockelser till utrikespolitiska äventyr, som

städse ligga inneslutna i medvetandet om att ett land är i besittning av ett försvar, som möjligen även är användbart till angrepp, om tillfälle bjudes. Men vid sådant förhållande och i betraktande av de långt ifrån riskfria tider, som vi genomleva, ej minst tack vare en oblyg krigspropaganda, reser sig frågan, om ej fredens trygghet skulle ökas genom en statsmakternas klara och högtidliga utfästelse *redan nu* till land och folk att nedlägga alla rustningar, så snart och så skyndsamt de praktiska förhållandena för avveckling det medgiva och under erkännande av, att ingen som helst militär kraftutveckling ger vårt land någon positiv garanti för fred och oberoende.

Då det sålunda syns oss lämpligt och nödvändigt att i det fjärde krigsåret peka på avvärjningens väg såsom den enda, vilken kan leda ut ur det barbari och den förstöring, som tecknar sin blodiga stråt över världen, tro vi oss även finna stöd härför i en allt mer klarnande längtan hos folken att helt befrias från krigets och rustningarnas gissel. Inför anblicken av dessas följder och verkningar i olika länder — befolkningens decimering och fortskridande undernäring, dyrtidens stegring, stockning på alla det materiella och andliga livets områden, den sjunkande kulturnivån — allt företeelser, som öppna en framtid av svaghet och förfall, inför detta skådespel har då även vårt folk all anledning att spörja, om ej det psykologiska ögonblicket nu är inne att göra mänskligheten en tjänst genom att taga ett avgörande steg bort från *rustningsprincipens* slentrian. Mellan de klara ståndpunkternas och kompromissernas politik i fråga om landsförsvaret *gives ingen utjämning*: den senare har förfelat sin uppgift. Valet ställes allt tydligare mellan principiell och aktiv anslutning till den s. k. »sakkunskapens» aldrig upphörande ökningskrav och principiellt och aktivt hävdande av fredsmedlen såsom *det väsentliga* i skyddandet av en stats område, integritet och oberoende.

Redan har allt oftare framhållits, att de moderna samhällena och staterna hava till sitt förfogande medel av *icke militär och oblodig art* för lösande av tvister mellan folken. I samfärdseln, i de otaliga ekonomiska förbindelserna under normala tider, vilkas utveckling pekade hän i riktning mot en internationell kultursolidaritet, som det fria utbytet mellan nationerna mäktigt skulle ha främjat, gives oss en fingervisning om dessa medel. I stället för kriget kunna tänkas som ordnings- och laglighetsmedel för ett mellanfolkligt förliknings-, skiljedoms- och rättskipningsväsen handelstraktaters suspension, förbud mot upptagande av statslån, uppsägning av skuldförbindelser, kortligen en avstängningsbestraffning tillräckligt kännbar för

att böja en tredskande part under en internationell rättsuppfattnings lydnad.

Det stora spørsmålet: *rusta eller icke rusta* träder alltså omedelbart inför oss med ett allvar, som icke tillåter makligheten att åter och åter uppskjuta till en oviss och avlägsen framtid vad som redan hos miljoner människor förnimmes som en trängande nödvändighet. I denna sak får ej längre finnas blott en billig och kraftlös hänvisning till morgondagens omsorg. Just under krigets starka, pressande intryck av de i ett abnormt samhällstillstånd inneboende, förstörande krafternas verksamhet är tidpunkten inne att erinra om, att de röster bliva allt flere och de krafter allt större, som från mänsklighetens synpunkter höja sin gensaga mot den redan halft förstummade »maktfilosofiens» falska, de nationella lidelserna eggande läror. Just under kriget ha sådana känslor och sådana tankar nått den klarhet och mognad, som redan nu kräver *handling* i de länder, där förhållandena det tillstädja.

När vi frambära dem, sker det i full avsikt att giva uttryck åt en *antimilitaristisk åskådning i full samklang med vår socialdemokratiska ståndpunkt*. Vi ha icke velat avvakta det pågående världskrigets avslutning för att höja vår röst för ett krav, varav förr eller senare säkerligen all världens parlament skola genljuda. De, som biträda vår mening, skola även instämma i särskilt några förklaringar och fordringar, som omedelbart ansluta sig till detta och som vända sig direkt mot den militaristiska andan i vårt krigsväsen.

Ingen kan väl blunda för att mängden av militära rättskipningsfall är i ständig tillväxt och i jämbredd därmed allmänhetens än harmfyllda, än ironiska förvåning över den militära åklagarmaktens tillvägagående och de militära domstolarnas processmetoder och utslag. Denna redan mångåriga konflikt, som föga mildrats av militieombudsmannens ämbetsutövning, mellan civilt förnuft och militär omdömeslöshet, pekar oförtydbart på ett grundfel, som innebär en våda för den allmänna rättsäkerheten. Ej heller torde det vara överdrivet, utan fastmer ett klart konstaterande av historiskt be- lagda och av nutidsfall bekräftade sakförhållanden, att den militaristiska andan, såsom den skapat sig ett fristående, till kastsynpunkters självsvald lockande organ inom rättskipningen, visar oss den byråkratiska andan driven till sin yttersta spets.

Till vår egen göra vi därför den förr i tiden av liberala riksdagsmän framburna fordran på hel och full tillämpning av principen *lika lag och rättskipning för alla medborgare vare sig de bära kronans rock eller befinna*

sig i det civila livet. Då vi icke kunna tillerkänna de militärdisciplinära argumenten mot krigslagstiftningens och krigsrättskipningens avskaffande någon den ringaste vikt och betydelse för den ordning och lydnad, man städse åberopar, utan fastmer i den militära justisen nödgas se ett medel att främja kastanda, nedpressande av människovärdet och överhuvudtaget en institution liktydig med en stat i staten, anse vi, att mått och steg omedelbart böra tagas för att återskänka medborgaren den rättssäkerhet, som han delvis förlorar vid denna långvariga tvångsinternering i kasernerna, som utgör det väsentliga av hans personliga offer åt försvaret.

Från samma synpunkt, d. v. s. enligt vår uppfattning att de militära motiven och åskådningarna böra vika för humana och civila grundsatser, vilja vi hävda, att de allt oftare förekommande fallen av värnpliktsvägran, vilka varsla om växande ovilja mot militarismens tyranni, ej längre få bedömas och behandlas på det brutala och kränkande sätt, som stämplar en värnpliktsvägrare som en mindrevärdig medborgare. Enligt vår mening är värnpliktsvägran varken en opatriotisk eller omoralisk handling, men så som denna handling nu bestraffas — trots det fasornas skådespel, som värnpliktsarméernas världskrig upprullar för oss — brännmärkas de bästa känslor i en människas bröst som brottsliga i stället för att väcka vår eftertanke om det mänsklighetsvidriga i själva det system, varpå straffbarheten vilar. Denna i vägran att bära vapen uttryckta motvilja mot krig och förberedelser till krig bör därför betraktas som det spontana förebudet om den högre moraliska kvalitet hos stater, folk och partier, som en gång måste bilda grundvalen för den kommande fredens varaktighet.

Därvid föres tanken på de tjänster, som ett samhälles andliga och materiella kultur kan och bör avkräva medborgaren, korteligen en *fredens* värnplikt i odlingsarbeten m. m. i utbyte mot övning i vapnets bruk.

Slutligen anse vi böra tagas under övervägande, huruvida ej de genom en reduktion av det slutligt avskaffade militära försvaret ledigblivna anslags- och utgiftssummorna kunna till främjande av vårt lands ekonomiska styrka och utveckling under de ökade möjligheter i detta avseende, som kunna förutses efter världskrigets avslutning, användas till det fredliga värn, som ligger inneslutet i en målmedveten näringspolitik, i industriens, jord- och skogsbrukets verksamma stödjande, i arbetslöshetens bekämpande, skolväsendets uppryckning och omorganisation, vägförbättring och kommunikationsleders tidsenliga utvidgning m. m.

Särskilt erinrande om vad ovan yttrades, nämligen att de i längden ändock fruktlösa, sisufusartade ansträngningar att hålla militärväsendets krav

och bördor inom marginalen av ett lands verkliga ekonomiska bärkraft, slutligen måste lämna rum för ett både principiellt motiverat och av samhällslivets läge och behov betingat nej till äskandena för militära ändamål» hänvisa vi till det märkliga tal, som Österrike-Ungerns utrikesminister greve Czernin höll i Budapest den 3 oktober 1917.

»Redan före detta krig», yttrade han, »voro de militära bördorna tryckande, ehuru vi speciellt måste säga oss, att Österrike-Ungern icke på långt när stod på sin militära höjdpunkt, då det överraskades av kriget. Det har först under kriget tagit in vad det förut underlätit i fråga om rustningar. Men efter detta krig skulle under fri rustningstävlan bördorna för alla stater bli *helt enkelt outhärdliga*. Detta krig har lärt oss, att man måste räkna med många gånger de föregående rustningarna. För att efter detta krig under fri rustningstävlan hålla sig på höjdpunkten måste staterna *tiodubbla* allt. De måste ha tio gånger så mycket artilleri, ammunitionsfabriker, fartyg och undervattensbåtar som förut och även ojämförligt mycket mera soldater, för att kunna utveckla denna apparat. Alla stormakters militära årsbudget måste uppgå till flera miljarder. Detta är en omöjlighet. Med alla de bördor, som alla krigförande stater efter freds slutet skola ha att släpa på, skulle dessa utgifter — jag upprepar det — betyda folkens ruin. Men att återvända till de relativt obetydliga rustningarna före år 1914 skulle för en enstaka stat redan det vara alldeles omöjligt, ty den skulle därigenom till den grad komma i efterhand, att dess militära styrka icke vore att räkna med och dess utgifter därför fullkomligt gagnlösa. Om det emellertid över huvud taget kunde lyckas att allmänt återvända till den relativt låga rustningsnivån av år 1914, då skulle ju redan detta betyda en internationell rustningsminskning, det skulle endast icke ha någon mening att icke gå vidare och faktiskt avrusta. Ur detta trånga pass finns det bara en enda utväg: *den internationella fullständiga världsavrustningen*.

De jättestora flottorna ha icke längre något ändamål, när världens stater garantera havens frihet, och lantarméerna måste reduceras till den ringa omfattning, som upprätthållandet av den inre ordningen kräver, och endast på internationell grundval, d. v. s. under internationell kontroll, är detta möjligt. Varje stat måste uppge något av sin självständighet för att trygga världsfreden. Sannolikt skall den nuvarande generationen alls icke få uppleva slutet på denna stora pacifistiska rörelse i dess helhet. Den kan endast långsamt bryta igenom. Men jag anser som vår plikt, att vi skola ställa oss i spetsen för den och göra allt i människoförmåga står

för att påskynda dess seger. Vid fredsslutet måste dess grundprinciper fastslås.»

Med sin bevisförings obehagliga logik, som endast avspeglar de skärpta förhållandenas lika obehagliga logik ställer alltså Czernin alla stater inför valet att antingen rusta vidare med visshet att gå under eller att avvärja.

Om än huvudsyftet i hans tal i detta stycke är en avrustning efter en internationell överenskommelses linjer, synes likväl detta ej kunna tjäna som tillräckligt skäl för en liten och neutral stat att icke taga ett steg på denna ändock slutligen nödvändiga väg. Ute i de stora staternas socialdemokratiska partier, som vid världskrigets avveckling säkerligen äro kallade att spela en framskjuten roll, har den uppfattningen fastmer räknat talrika anhängare, att de små neutrala folken hava en stor uppgift sig förelagd som föregångsfolk i detta avseende.

Avväpningsidéns landvinningar betygas vidare av president Wilsons tal i Nordamerikanska senaten den 23 januari 1917. Talet rörde sig väsentligen om ett försök »att efter en ny plan lägga grundmurarna för freden mellan folken». Denna plan med sin utgångspunkt i satsen, att världskrigets avslutning i en varaktig fred har till förutsättning: varken segrare eller besegrade, betecknas rustningarnas inskränkning som den *största frågan av alla*. Lösningen av frågan om friheten på havet måste medföra en begränsning av de maritima rustningarna, och, fortsätter han: »Frågan om begränsning av de maritima rustningarne bringar också en större och kanske svårare fråga på tapeten; *huru lantarméer och varje program av militärisk förberedelse skola kunna undergå reduceringar*. Så svåra och vanskliga dessa frågor än må vara, så måste de betraktas med absolut obundenhet av förutfattade meningar och lösas i en anda av verkligt tillmötesgående, om överhuvudtaget freden skall bringa en förbättring och bli varaktig. *Utan offer och medgivanden är fred omöjlig. Lugnets och trygghetens anda skall aldrig bo hos folken, om stora, tyngande rustningsåtgärder alljämt skola på det ena stället som på det andra även i framtiden vidtagas och fortsättas*. Världens statsmän måste arbeta för freden och folken måste anpassa sin politik efter denna synpunkt, så som de hittills ha förberett sig på kriget, på den obarmhärtiga kampen, på konkurrensen. Frågan om rustningarne, enahanda om till lands eller sjöss, är den fråga, som mest omedelbart och mest ingående är förknippad med folkens och människosläktets framtida öde.»

Hur man än vill tolka eller vantolka Czernins och Wilsons uttalanden — däri överensstämna de likväl, att i dem förnimmes folkens behov av

och krav på ett ohållbart rustnings- och krigstillstånds avlösning med en internationell ordning, där den väpnade makten tränges tillbaka och ger rum för en fredens organisation, som omöjliggör både den gamla krigsdiplomati och de till maktsammangaddningar och överfall lockande militaristiska systemen.

Vidare må anföras ett uttalande i slutet av maj föregående år av den kände tyske skriftställaren *Hans Vorst*. Han krävde fullständig avrustning ända till den nivå, som betecknas som en *inre* ordningsmakt. För upprätthållande av den internationella rättsordning, vilken är avväpningsens positiva komplement, underkänner han även *milissystemet*, ty antingen måste ett milisförsvar vara mycket starkt, vilket åter blir liktydigt med ett militaristiskt system, eller ock är det militärt värdelöst. Som tvångsmedel för att avvärja rustningar föreslog han ekonomisk bojkott. Allmän avrustning betyder avstående från anfallskrig. Kapprustandet, fortsätter han, kan ej längre bäras av de utmattade folken, varför avrustning måste bli *den enda grundvalen för freden*. Och härtill fogar han en anmärkning, som är särskilt beaktansvärd för de små, neutrala folken och som anvisar dem en särskild plats och roll i arbetet för den varaktiga freden, i det han säger, att de mindre stormakterna och de neutrala böra i första hand *kunna vinnas för att ställa sig på denna linje*.

Så ökas och klarna under händelsernas tryck argumenten för avväpnning.

Det återstår nu till sist att upptaga till granskning de argument för avslag, som vid behandlingen av föregående års avväpningsmotion förebragtes dels i utskotten, dels i plenum.

Första kammarens första tillfälliga utskott ansåg tanken »utopisk» att »en enskild stat skulle kunna utan risk avskaffa sitt militära försvar». Först bör då påpekas, att motionen liksom den nu framburna både i sin motivering och i slutyrkandena hänvisade till *skandinavisk* samverkan i och för militärförsvarets avveckling och i allmänhet antydde en sådan samverkan mellan neutrala stater. Att vidare risken i mångens inbillning överdrives står utom allt tvivel. Vi hänvisa till de stora förändringar, som ägt rum i våra östra grannländer och som omisskänligt minskat all krigsfara från detta håll. Vi fästa även uppmärksamheten på, att den unga

finska republiken av båda de krigförande parterna fått sin oavhängighet erkänd, utan att man på något håll sport om den finska statens militära anstalter för betryggande av sin självständighet och utan att man gjort den minsta anmärkning mot det faktum, att Finland inträtt i de fria staternas led utan att äga till sitt förfogande en enda fästning, ett enda pansarfartyg eller ett enda regemente.

Vidare understryka vi åter, att just frågan om *andra* »rätts- och maktgarantier» än de militära tagit ett betydande steg framåt i opinionsbildandet under 1917 års världsdiskussion om den kommande freden och att denna opinion, vars stärkande framför allt ligger i de små staternas intresse, skulle tillföras ett avsevärt plus genom ett bestämt steg till avväpning under hänvisning till att den varaktiga fredens krafter och motiv dagligen ökas och stärkas.

Vad som timat under år 1917 ger oss således en alldeles särskild anledning att underkänna ett par utskottsreservanterns påstående, att »bevarande av en nations självständighet i första rummet är beroende av dess vilja och förmåga att med vapenmakt värna densamma». Tvärtom höjas allt talrikare och alltmer tungt vägande röster ute i alla länder för en snar övergång från denna trygghetsgaranti, vars vansklighet världskriget i flera fall bevisat, till internationella garantier, fotade på en fullständig *utrangering* av de hittillsvarande säkerhets- och försvarssystemen.

En särskild reservation hade emellertid i detta utskott avgivits av hr Oscar Olsson, medlem av den socialdemokratiska riksdagsgruppen.

Krigets erfarenheter, där den ena lilla nationen efter den andra fullständigt nedgjorts, borde hos honom ha väckt synnerligen starka tvivel på de små folkens förmåga att militärt försvara sin självständighet, men icke desto mindre föll han in i alldeles samma resonemang som de värsta rustningsivrarne, nämligen att vi *endast* hade att hämta *militära* lärdomar av kriget och följaktligen — i stället för att väga fredsmedlens möjlighet mot de militära medlens effektivitet — lita på *de senare* i form av löpgravs- skydd och undervattensbåtsförsvar.

Frånsett nu, att de militära erfarenheterna ännu icke sagt sitt sista ord i fråga om nya vapen, nya militära medel, då kriget ju ännu icke är avslutat, bör i alla fall påpekas, att det tvivel, som reservanten låter framskynta om en internationell rättsordnings snara genomförande, blivit allt mindre befogat tack vare den allt starkare folkmeningen i denna riktning.

Det ideal däremot, som föresvävar reservanten, ett ideal av nationell samling för fortsatta rustningar, om än, såsom det heter, i form av för-

svarsväsendets »demokratisering», börjar ge vika för den varaktiga fredens, den mellanfolkliga solidaritetens och de internationella trygghetsinstitutionernas ideal. Avväpningen är ett steg till detta ideal, i det att den även undanröjer en mängd kring det militära försvarsväsendet sig grupperande begrepp, föreställningar och instinkter, som bidraga till att söndra i stället för att närma folken till varandra. Och slutligen må tilläggas, just med hänvisning till den genomgripande förändring i åskådningar, som nu äger rum och som icke minst betygas i, med och under det forna tsarrikets revolutionära genombrott, att de antimilitaristiska »stämningar», varom reservanten talade i så överlägsen ton, nu träda ut ur sina kanske hittills vaga konturer och antaga allt klarare och fastare former av ur förhållandenas logik framsprungna krav, burna av växande folkmassor.

I andra kammarens andra tillfälliga utskott rönt avväpningsmotionen ett liknande öde som i medkammarens utskott. Dess fyra socialdemokratiska ledamöter, som befunno sig i majoritet, avstyrkte motionen av väsentligen samma skäl som hr Olsson. Det redan förut bemötta huvudargumentet var, att ett avväpningsbeslut av ett enda land är gagnlöst och omöjligt. Samma argument skulle emellertid kunna anföras i vilket land som helst och frågan om avväpning skulle alltså ej komma ur fläcken, om alla resonnerade som dessa fyra socialdemokrater. De göra sig dessutom skyldiga till samma felslut som i allmänhet anhängarne av ett militärförsvaret, i det de av de nuvarande förhållandena oberättigat draga den generella slutsatsen, att en nations självbestämmanderätt måste vila förnämligast på ett väpnat värn, oaktat ett intensivt arbete pågår överallt för att forma och genomföra andra, humana garantier för nationers oberoende.

På grund av vad sålunda anförts, få vi därför hemställa,

- 1) att riksdagen för sin del fattar principiellt beslut om en fullständig avveckling av det nuvarande militärförsvaret samt hemställer hos Kungl. Maj:t att snarast möjligt för riksdagen framlägga en plan för avvecklingens praktiska utförande och för ordnandet av övriga frågor av olika slag, som härmed stå i samband;
- 2) att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t hemställa att taga initiativ till gemensamt uppträdande från de skandinaviska staternas sida, dels i fråga om militärförsvarets avveckling, dels ock beträffande riktlinjerna för det framtida uppträdandet i vad det gäller att utåt

hävda en klart *markerad* neutralitetspolitik utan förbindelser till mer eller mindre omfattande militära försvarsanstalter.

Stockholm den 26 januari 1918.

Fabian Månsson

Christian Ericson

Ernst Hage

Rikard Eronn

Ivar Vennerström

Alfr. Werner

C. O. Johansson,
Sollefteå

O. W. Lövgren

K. J. Karlsson

Sten Berglund

H. Hansson
i Mora

Resolutioner antagna å de internationella socialistiska kongresserna i Stuttgart år 1907, i Köpenhamn år 1910 och i Basel år 1912.

Stuttgartsresolutionen lyder som följer:

»Kongressen bekräftar de föregående internationella kongressernas resolutioner mot militarismen och imperialismen och fastslår ånyo, att kampen mot militarismen icke kan skiljas från den socialistiska klasskampen i sin helhet.

Krig mellan kapitalistiska stater äro i regel följder av deras konkurrenskamp på världsmarknaden, ty var stat strävar att icke blott trygga åt sig sina avsättningsområden, utan även erövra nya, varvid underkuvandet av främmande folk och landrov spela en huvudroll. Dessa krig framgå vidare av de ständiga kapprustningarna, utmärkande för militarismen, som är ett det förnämsta redskap för det borgerliga klassherraväldet och arbetareklassens ekonomiska och politiska trældom.

Krigen främjas genom de av kulturfolken i de härskande klassernas intresse systematiskt närda fördomarne hos det ena folket mot det andra för att därigenom avleda de proletariska massornas uppmärksamhet från såväl deras egna klassuppgifter som från den internationella klassolidaritetsens förpliktelser.

Krigen ligga alltså i kapitalismens väsen; de skola upphöra först, när den kapitalistiska ekonomiska ordningen är avskaffad eller när omfattningen av de på grund av den militära teknikens utveckling erforderliga offren av människor och pengar och den av rustningarne framkallade resningen driver folken att avskaffa detta system.

Särskilt är arbetareklassen, som företrädesvis ställer soldaterna till förfogande och huvudsakligen måste bringa de materiella offren, krigens naturliga motståndare, enär dessa stå i strid mot dennas mål: skapande av en på socialistisk grundval vilande ekonomisk ordning, som förverkligar folkens solidaritet.

Kongressen betraktar därför som en plikt för de arbetande klasserna och *särskilt för deras representanter i parlamenten* att under framhållande av det borgerliga samhällets klasskaraktär och drivfjädrarne för bevarandet av de nationella motsättningarne av all kraft bekämpa rustningarne till lands och vatten och *förvägra medlen till dem* ävensom sörja för att arbetareklassens ungdom uppfostras i folkförbrödringens och socialismens anda och väckas till klassmedvetenhet.

Kongressen ser i försvarsväsendets demokratiska organisation, folkvärn i stället för de stående härarne, en väsentlig garanti för att anfallskrig bliwa omöjliga och för underlättande av de nationella motsättningarnes övervinnande.

Internationalen kan naturligtvis icke i stela former binda arbetareklassens i de olika länderna naturligtvis skiftande aktion mot militarismen. Men den har plikter och skyldighet att så mycket som möjligt stärka och bringa i sammanhang arbetareklassens strävanden mot militarismen och kriget.

Faktiskt har proletariatet sedan den internationella kongressen i Bruxelles i sin outtröttliga kamp mot militarismen genom att förvägra medel till rustningarna till lands och vatten, genom strävandena att demokratisera den militära organisationen med stigande eftertryck och framgång tillgripit de mest olika aktionsformer för att förhindra utbrott av krig eller göra slut på dem ävensom för att utnyttja för arbetareklassens befrielse den genom kriget framkallade skakningen i samhället: så särskilt samförstående mellan de engelska och franska fackföreningarna efter Paschodafallet för byggande av freden och återställande av vänskapliga förhållanden mellan England och Frankrike; de socialistiska partiernas uppträdande i de tyska och franska parlamenten under Marockostriden; de manifestationer, som för samma ändamål föranstaltades av de franska och tyska socialisterna; den gemensamma aktion, som utvecklades av Österrikes och Italiens socialister, vilka rådplögade i Triest för att förebygga en konflikt mellan de båda staterna; vidare det energiska inskridandet av Sveriges socialistiska arbetare för att förhindra ett angrepp mot Norge; slutligen de ryska och polska socialistiska arbetarnes och böndernas hjältemodiga uppoffringar och masstrejker för att bjuda motstånd mot det av tsardömet lössläppta kriget, göra ett slut därpå och utnyttja krisen till landets och de arbetande klassernas befrielse. Alla dessa strävanden vittna om proletariatets växande makt och om dess växande behov och vilja att genom ett beslutsamt inskridande trygga fredens bevarande.

Arbetareklassens aktion skall bliva så mycket mer framgångsrik, ju mer sinnena förberedas genom en oupphörlig agitation och arbetarepartierna i de olika länderna spurras och sammanhållas genom Internationalen.

Kongressen är övertygad om att under proletariatets påtryckning en allvarlig användning av skiljedomstolarne kan träda i stället för regeringarnes ömkliga institutioner och folken tillförsäkras *den allmänna avrustningens* välgärning, vilken skulle möjliggöra *användandet för kulturändamål av de penningar, tillgångar och krafter, som uppslukas av de militära rustningarna och kriget.*

Hotar ett krig att utbryta, äro de arbetande klasserna och deras parlamentariska representanter i de ifrågavarande länderna förpliktade att, med stöd av den Internationala socialistiska byråns samlade verksamhet, uppbjuda allt för att med de medel, som synas mest verksamma, förhindra krigsutbrott, medel, som naturligtvis ändras alltefter klasskampens och den allmänna politiska situationens skärpning. Ifall krig likväl skulle utbryta, äro de förpliktade att inskrida för detsammans snara avslutning och av all kraft söka utnyttja den av kriget framkallade ekonomiska och politiska krisen till att bringa folket i rörelse och därigenom påskynda avskaffandet av det kapitalistiska klassherraväldet.»

Köpenhamnsresolutionen har följande lydelse:

Kongressen slår fast, att de militära rustningarna under de senare åren trots fredskongresserna och regeringarnas fredsförsäkringar erfarit en oerhörd stegring. Särskilt kapprustandet till sjös, vars senaste fas är byggandet av dreadnoughts, betyder icke blott ett vansinnigt slöseri med allmänna medel för improduktiva ändamål och till följd därav brist på medel och tillgångar för social-politiska uppgifter och för arbetarskyddslagstiftningen, utan hotar även alla nationer med materiell utmattning genom påläggning av oerhörda indirekta skatter och alla stater med finansiell ruin. Tillika ha *just genom dessa rustningar* världsfreden nyligen satts på spel liksom den

alltjämt ånyo därigenom måste bringas i fara. Inför denna mänsklighetens kultur, folkens välstånd och massornas liv hotande utveckling bekräftar kongressen de tidigare och särskilt Stuttgartkongressens beslut samt upprepar:

Arbetarne i alla länder hava sinsemellan inga tvister eller misshälligheter, som skulle kunna leda till krig. Krig äro i våra dagar en följd av kapitalismen, särskilt av de kapitalistiska staternas yttre konkurrenskamp på världsmarknaden, och av *militarismen*, som är ett det förnämsta redskap för det borgerliga klassherraväldet inåt och för arbetareklassens ekonomiska och politiska trældom. Fullständigt skola de upphöra först när den kapitalistiska ekonomiska ordningen är avskaffad. Arbetareklassen, som bär krigens huvudbörd och hårdast drabbas av deras följder, har det största intresse av krigets utplånande. Det organiserade socialistiska proletariatet i alla länder är därför den enda tillförlitliga borgen för världsfreden. Därför manar kongressen åter arbetarepartierna i alla länder att med iver bedriva upplysningsarbetet inom hela arbetareklassen rörande krigens orsaker, framför allt hos den uppväxande ungdomen, och uppfostra denna i folkförbrödringens anda. I det kongressen fasthåller vid den ofta framhävda förpliktelsen för de *socialistiska representanterna i parlamenten* att av all kraft bekämpa rustningarna och *förvägra medlen till dem*, förväntar den av dessa representationer:

a) Oavslåligt upprepande av fordran, att internationella skiljedomstolar obligatoriskt skola fälla utslag i alla mellanfolkliga tvister.

b) Alltjämt ånyo väcka motioner, som gå ut på *allmän avrustning*, först och främst på avslutande av en överenskommelse, varigenom flotttrustningarna inskränkas och kaparerätten avskaffas.

c) Fordran på avskaffande av den hemliga diplomaten och offentliggörande av alla bestående och framtida fördrag och överenskommelser mellan regeringarne.

d) Inskridande för alla folks självbestämmanderätt och deras försvar mot krigiska angrepp och våldsamma underkuvande.

Den Internationella Socialistiska Byrån skall i kampen mot militarismen med material understödja alla socialistiska representationsgrupper och i givet fall söka åvägbringa ett gemensamt uppträdande av dem. I händelse av krigiska förvecklingar bekräftar kongressen Stuttgartbeslutet. Därpå anföres detta i den del, som begynner med orden: »Hotar ett krig att utbryta» och slutar med orden: »påskynda avskaffandet av det kapitalistiska klassherraväldet».

Därefter fortsätter resolutionen: »För genomförande av dessa åtgärder ålägger kongressen byrån att vid hotande krigsfara genast vidtaga nödiga mått och steg för att bringa till stånd mellan arbetarepartierna i de ifrågavarande länderna en överenskommelse om ett samfällt uppträdande för att förebygga kriget.

I alla de fall, där en konflikt hotar att utbryta mellan två eller flere länder och om därvid dröjsmål uppstår med fattande av beslut hos de åtsporda partierna i de ifrågavarande länderna, skall Internationella Socialistiska Byråns sekreterare på anhållan från minst ett lands proletariat inkalla såväl Internationella Socialistiska Byrån som den Interparlamentariska Socialistiska Kommissionen, vilka omedelbart måste sammanträda antingen i Bruxelles eller på någon annan allt efter omständigheterna lämplig ort.

Baselkongressens manifest lyder som följer:

»Internationalen har på sina kongresser i Stuttgart och Köpenhamn fastslagit som ledande grundsatser för kampen mot kriget.» Därpå anföras ur dem de stycken, som handla om åtgärder med hotande krigsfara. Sedan heter det:

»Den senaste tidens tilldragelser ha mer än någonsin ålagt proletariatet förpliktelsen att giva sina planmässiga och gemensamma aktioner största kraft och energi. Å ena sidan har det allmänna rustningsvanvettet stegrat livsmedlens fördyring och därigenom tillspetsat klassmotsättningarna samt framkallat hos arbetareklassen en obehaglig rörelse. Arbetarna vilja sätta en gräns för *detta system för orospridning och slöseri*. Å andra sidan verka de ständigt återkommande krigshotelserna allt mer uppriovande. Europas stora nationer befinna sig ständigt i fara att drivas mot varandra utan att detta attentat mot mänsklighet och förnuft kan rättfärdigas av ens den minsta förevändning av något folkintresse.»

I fortsättningen behandlas sedan utförligt det då, år 1912, oroande och farliga läget på Balkanhalvön, varvid bland annat säges: »Det vore vanvett, om icke regeringarna skulle begripa, att redan blotta tanken på ett världskrigs ohygglighet måste framkalla arbetareklassens indignation och resning. Proletärerna känna som en förbrytelse att skjuta på varandra till fördel för kapitalisternas profit, dynastiernas ärgirighet eller de diplomatiska hemliga traktaternas högre ära.» Manifestet slutar med följande maning: »Sörjen för att regeringarna ständigt hava för ögonen proletariatets vaksamma och lidelsefulla fredsvilja! Ställen så gentemot utsugningens och massmördandets kapitalistiska värld fredens och folkförbrödringens proletäriska värld!»